

Kwas foliowy i syntetyczny β -karoten stosowane jako dodatki dla loch zwiększające liczbę urodzonych prosiąt

BOGUSŁAW FUCHS, JANUSZ ORDA, ANDRZEJ WILICZKIEWICZ, JERZY PREŚ

Katedra Żywienia Zwierząt i Paszoznawstwa Wydziału Biologii i Hodowli Zwierząt AR, ul. Norwida 25, 50-375 Wrocław

Fuchs B., Orda J., Wiliczekiewicz A., Preś J.

Folic acid and synthetic β -carotene used as an additive increasing the number of newborn pigs

Summary

Experiments were carried out to estimate the possibilities of stimulating the fecundity of sows by administering different amounts of synthetic β -carotene at different periods. Additionally, the animals received folic acid as a basic feed supplement. The most effective mode of using the additives involved giving 200 mg of synthetic β -carotene daily to the sows from weaning until the 14th day after mating and an additional mixture which included 4 mg/kg of folic acid from mating to farrowing. Higher numbers of new-born pigs (13.3) and lower numbers of still-born pigs (0.18) were observed than in the control group (10.36 and 0.93 respectively). These differences were statistically significant. Sows receiving synthetic β -carotene (group II) in fodder exhibited a higher degree of fecundity (76.7%), than the animals in the control group (68.3%).

Keywords: sows, fecundity, β -carotene, folic acid.

Liczba żywo urodzonych prosiąt w miocie decyduje o wydajności loch i w końcowym efekcie o wielkości produkcji. Wykorzystanie możliwości genetycznych loch w warunkach produkcyjnych jest w dużym stopniu uzależnione od żywienia. Badania własne (3, 12) i innych autorów (1) wskazują, że podawanie ciężarnym lochom dodatkowych ilości syntetycznego β -karotenu i kwasu foliowego zwiększa liczbę urodzonych prosiąt. Wyniki innych eksperymentów o charakterze fizjologicznym (6, 13) wykazały, że mechanizmy działania tych substancji są różne. Stwierdzono, że syntetyczny β -karoten w ilości 200 mg dziennie na sztukę, podawany w paszy 14 dni przed pokryciem, zwiększał istotnie stopień owulacji u loch, natomiast dodatek 4 mg/kg kwasu foliowego od momentu pokrycia do 30 dnia ciąży obniżał istotnie zamieralność zarodków (4, 5); wynikiem czego zwiększała się w każdym przypadku liczba prosiąt w miocie.

Najlepsze efekty produkcyjne w postaci wyższej liczby żywych zarodków u macior w 30 dniu ciąży uzyskano przy łącznym zastosowaniu obydwu substancji (13). Stwierdzono także, że podawanie tych składników w ilościach przekraczających zapotrzebowanie nie miało negatywnego wpływu na zdrowotność zwierząt ocenianej na podstawie wybranych wskaźników biochemicznych (5, 11, 12).

Celem badań było ustalenie poziomów i okresu stosowania syntetycznego β -karotenu i kwasu foliowego, które pozwolą na maksymalne zwiększenie plenności loch.

Materiał i metody

Badania przeprowadzono w 1997 r. w P.P.H. „Ferma-pol”. Do doświadczenia wybrano 180 loch wieloródek rasy wbp $\times$ pbz po 2 lub 3 wyproszeniu w dobrej kondycji. Zwierzęta na zasadzie analogów przydzielono do trzech grup doświadczalnych (6 powtórzeń po 10 sztuk w każdej grupie).

Wszystkie lochy otrzymywały tą samą mieszankę podstawową typu LP o następującym składzie: śruta pszenna (58), śruta owsiana (10), otręby pszenne (20), poekstrakcyjna śruta sojowa (4), mączka mięsno-kostna (2,5), mączka rybna (2,0), mączka z krwi (1,6), kreda pastewna (0,6), sól pastewna (0,3), premiks LP (1). Wartość energetyczna mieszanki wynosiła 11,6 MJ, zawartość białka ogólnego 14,3%, lizyny ogólnej (0,7%), metioniny z cystyną (0,5%), wapnia (0,8%), fosforu ogólnego (0,7%), chlorku sodu (0,5%). Dzienna dawka paszy wynosiła 2,5 kg na sztukę od odsadzenia prosiąt do pokrycia i następnie do 84 dnia ciąży. W 85 dniu prośności zwiększono dawkę dzienną do 3,5 kg mieszanki aż do momentu wyproszenia.

Układ doświadczenia przedstawiono w tab. 1. Grupy doświadczalne różniły się ilością dodawanego syntetycznego β -karotenu oraz czasem jego stosowania. Maciorom z grupy II podawano syntetyczny β -karoten w ilości 200 mg dziennie na sztukę od odsadzenia do pokrycia i przez 14 dni ciąży. Świnie z grupy III otrzymywały od odsadzenia do pokrycia przez okres 6-7 dni 400 mg dziennie na sztukę syntetycznego β -karotenu. Lochom z grup doświadczalnych (II i III) w okresie od pokrycia do wyproszenia podawano dodatkowo 4 mg kwasu foliowego na 1 kg mieszanki. Lochy z grupy I (kontrolnej) otrzymywały mieszankę bez dodatków.

Tab. 1. Układ doświadczenia

Czynniki zmienności	Grupy doświadczalne		
	I – kontrolna	II	III
Syntetyczny β -karoten 200 mg/dzień/szt.	0	od odsadzenia do pokrycia i 14 dni po pokryciu loch	0
Syntetyczny β -karoten 400 mg/dzień/szt.	0	0	od odsadzenia do pokrycia (6-7 dni)
Kwas foliowy 4 mg/kg mieszanki	0	od pokrycia do porodu	od pokrycia do porodu

Wyniki i omówienie

Uzyskane wyniki produkcyjne podano w tab. 2. Najniższą płodność obserwowano w grupie kontrolnej i III, w których lochy otrzymywały dziennie 400 mg syntetycznego β -karotenu od odsadzenia do pokrycia. Wynosiła ona odpowiednio 68,3 i 71,7%. Najwyższą płodność wynoszącą 76,7% zanotowano w grupie II, w której podawano syntetyczny β -karoten w ilości 200 mg dziennie od odsadzenia do pokrycia i 14 dni po pokryciu. Podobne wyniki uzyskano w innych badaniach, w których do-

Tab. 2. Wpływ dodatku kwasu foliowego i β -karotenu na wyniki produkcyjne (n = 180, $\bar{x} \pm s$)

Oznaczone parametry		Grupy żywieniowe		
		I – kontrolna	II	III
Liczba loch (szt.)	pokrytych	60	60	60
	prośnych	41	46	43
	wybrakowanych	2	2	1
	wyproszonych	39	44	42
Płodność (%)		68,3 ^a ± 4,2	76,7 ^b ± 9,1	71,7 ^a ± 8,9
Kolejna ciąża		2,49 ± 0,51	2,48 ± 0,50	2,57 ± 0,50
Liczba prosiąt urodzonych (szt.)	żywych	10,36 ^a ± 1,68	11,28 ^b ± 1,62	10,63 ^a ± 1,68
	martwych	0,93 ^A ± 1,16	0,18 ^B ± 0,44	0,24 ^B ± 0,57
	ogółem	11,29 ± 1,60	11,46 ± 1,62	10,87 ± 1,77
Prosięta martwe w %		8,00 ^A ± 9,78	1,51 ^B ± 3,69	2,01 ^B ± 4,76
Masa ciała prosiąt w 2 dniu życia (kg)		1,45 ± 0,12	1,42 ± 0,09	1,44 ± 0,17

Objaśnienia: a, b – istotność przy $p \leq 0,05$, A, B – przy $p \leq 0,01$.

W 30 dniu ciąży od 10 loch z każdej grupy pobrano krew i w surowicy oznaczono poziom Ca, P, mocznika, transaminaz – alaninowej i asparaginianowej oraz glukozy i cholesterolu, celem określenia zdrowotności zwierząt, którym podawano w dawce składniki ponad przyjęte zapotrzebowanie. Aktywność AlAT i AspAT oznaczano przy użyciu testów analitycznych Biotest Aminotransferases AST-ALT, Lachema Diagnostica (Czechy), a koncentracja Ca, P, glukozy i mocznika w surowicy krwi mierzona była przy pomocy biochemicznych zestawów analitycznych produkcji POCH Gliwice.

Podstawowymi parametrami określającymi wydajność loch w przeprowadzonym doświadczeniu była liczba żywo- i martwo urodzonych prosiąt oraz ich masa w drugim dniu życia.

Wyniki badań opracowano statystycznie metodą jednoczynnikowej analizy wariancji, a istotność różnic określono testem wielokrotnego rozstępu Duncana (14).

dodatek β -karotenu do mieszanki pasz treściwych dla loch wpłynął istotnie na wzrost płodności (2, 13). W trakcie trwania doświadczenia ze względu na choroby kończyn wybrakowano 5 loch; 1 lub 2 sztuki w grupie doświadczalnej.

Najwyższą liczbę żywo urodzonych prosiąt wynoszącą średnio 11,3 sztuki w miocie zanotowano w grupie II. Wartości te dla miotów loch z grup I i III wynosiły odpowiednio 10,36 oraz 10,63 i były one istotnie niższe w porównaniu z liczebnością miotów macior z grupy II. W grupie I liczba prosiąt martwo urodzonych wynosiła 0,93 szt. w miocie, a w grupach II i III wartości te były wysoko istotnie niższe i wynosiły 0,18 oraz 0,24 szt. Masa ciała prosiąt w drugim dniu życia była zbliżona we wszystkich grupach eksperymentu i wahała się od 1,42 (grupa II) do 1,45 kg (grupa II).

Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że dodatek syntetycznego β -karotenu w ilości 200

Tab. 3. Wskaźniki biochemiczne surowicy krwi loch (n = 30, $\bar{x} \pm s$)

Wskaźniki	Grupy żywieniowe		
	I – kontrolna	II	III
Wapń (mmol/l)	3,15 ± 0,42	3,18 ± 0,28	3,16 ± 0,26
Fosfor (mmol/l)	2,62 ± 0,24	2,58 ± 0,18	2,60 ± 0,19
Mocznik (mmol/l)	7,02 ± 0,73	7,16 ± 0,62	7,32 ± 0,85
AIAT (j.m.)	29,16 ± 3,16	30,12 ± 4,85	31,14 ± 2,94
AspAT (j.m.)	16,83 ± 3,45	20,85 ± 4,42	19,96 ± 1,86
Glukoza (mol/l)	4,12 ± 0,54	4,02 ± 0,31	3,99 ± 0,37
Cholesterol całkowity (mmol/l)	5,12 ± 0,48	5,28 ± 0,65	5,09 ± 0,71

mg/dzień/szt. stosowany od odsadzenia prosiąt do 14 dnia ciąży istotnie zwiększył liczbę urodzonych prosiąt w stosunku do grupy kontrolnej i III. Skrócenie czasu stosowania β -karotenu do około 7 dni (od odsadzenia prosiąt do pokrycia loch), mimo zwiększenia jego ilości (do 400 mg/dzień/szt.) nie miało wpływu na liczbę prosiąt w miocie.

Dodatek kwasu foliowego (4 mg/kg mieszanki) do diet macior z grup II i III stosowany w okresie od pokrycia do wyproszenia wysoko istotnie obniżył liczbę prosiąt martwo urodzonych w porównaniu do loch z grupy kontrolnej. We wcześniejszych badaniach (4, 5), w których lochom podawano paszę z podobnym dodatkiem kwasu foliowego otrzymano taką samą zależność. Podobne wyniki uzyskali Fuchs i wsp. (4, 5). Wpływ dodatku kwasu foliowego na obniżenie stopnia zamieralności płodów potwierdzają także najnowsze badania innych autorów (7, 8).

W tab. 3 zestawiono wyniki wybranych wskaźników biochemicznych oznaczonych w surowicy krwi. Wszystkie badane wskaźniki mieściły się w granicach norm przyjętych dla zwierząt zdrowych (15). Dane te dowodzą, że podawanie dodatkowych ilości syntetycznego β -karotenu i kwasu foliowego (znacznie przekraczających zapotrzebowanie podawane w normach) nie wywarło negatywnego wpływu na zdrowotność zwierząt. Podobne wartości w zakresie oceny wskaźników biochemicznych w surowicy krwi uzyskano podczas wcześniej przeprowadzonej serii badań o charakterze fizjologicznym (13).

Podsumowanie

Przeprowadzone badania wykazują, że najlepsze efekty w postaci wyższej liczby urodzonych prosiąt otrzymuje się przy łącznym zastosowaniu syntetycznego β -karotenu i kwasu foliowego podawanego w paszy lochom. Podawanie maciorom 200 mg dziennie na sztukę β -karotenu od odsadzenia do pokrycia i 14 dni po pokryciu wyraźnie zwiększyło liczbę urodzonych prosiąt. Skarmianie dwukrotnie wyższej dawki

tego środka wynoszącej 400 mg dziennie przez okres 6-7 dni przed pokryciem było prawdopodobnie okresem zbyt krótkim i dlatego nie uzyskano korzystnych efektów. Istotnie wyższą płodność stwierdzono w grupie II (200 mg β -karotenu na dzień/szt.), w której stosowano niższą dawkę karotenu przez dłuższy okres czasu w porównaniu z pozostałymi grupami doświadczalnymi. Podawanie lochom od pokrycia do wyproszenia dodatkowych ilości kwasu foliowego zmniejszyło liczbę martwych prosiąt w miocie.

Najlepsze efekty produkcyjne dało równoczesne podawanie lochom 200 mg syntetycznego β -karotenu dziennie od odsadzenia do pokrycia i następnie przez 14 dni po pokryciu oraz 4 mg/kg mieszanki kwasu foliowego od pokrycia do wyproszenia.

Piśmiennictwo

1. Chew B. P., Rasmussen M., Pubols H., Preston L.: *Theriogenology* 18, 643, 1982.
2. Frif A., Pineta V.: *Roum. Morphol. Embryol. Physiol.* 16, 301, 1979.
3. Fuchs B., Dedek E., Preś J.: *Przegl. Hod.* 12, 8, 1987.
4. Fuchs B., Orda J., Wiliczekiewicz A.: *Pol. Arch. Wet.* 35, 239, 1995.
5. Fuchs B., Orda J., Wiliczekiewicz A.: *Medycyna Wet.* 52, 51, 1996.
6. Fuchs B., Orda J., Wiliczekiewicz A.: *Pol. Arch. Wet.* 36, 115, 1996.
7. Lindemann M.: *Anim. Sci.* 71, 239, 1993.
8. Matte J. J., Farmer C., Girard C. L., Laforest J. P.: *Can J. Anim. Sci.* 76, 427, 1996.
9. Normy żywienia świń. Omnitech Press, Warszawa 1993.
10. NRC Nutrient requirements for swine. National Academy Press, Washington DC, 1988.
11. Preś J., Fuchs B., Schleicher A.: *Dt. Gefl. Schweinepr.* 11, 41, 1989.
12. Preś J., Fuchs B., Schleicher A.: *Pol. Arch. Wet.* 33, 55, 1993.
13. Preś J., Orda J., Wiliczekiewicz A., Fuchs B.: *Polish J. Vet. Sci.* 1999 (w druku).
14. Ruszczyk Z.: *Doświadczalnictwo zootechniczne*. Warszawa, PWRiL 1981.
15. Schalm O., Jain N., Carroll E.: *Veterinary Haematology*, Lea and Febiger, Philadelphia 1975.

Adres autora: prof. dr hab. Bogusław Fuchs, AR-Wrocław, ul. Norwida 25, 50-375 Wrocław

HARVEY M. J. A., DALE M. J., LINDLEY S., WATERSON M. M.: Badania nad etiologią ciąży rzekomej u suk oraz rezultaty stosowania cebergoline. (A study of the aetiology of pseudopregnancy in the bitch and the effect of cebergoline therapy). *Vet. Rec.* 144, 433-436, 1999 (16)

Ciąża rzekoma pojawia najczęściej u suk w pierwszych miesiącach po wystąpieniu rui. Charakteryzuje się ona często zmianą zachowania zwierzęcia przejawiająca się w agresywności, nadmiernej aktywności lub otepieniu. U 32 suk, u których występowała permanentnie ciąży rzekoma zastosowano cebergoline – preparat hamujący laktację, w dawce 5 μ g/kg masy ciała (0,1 ml/kg) jeden raz dziennie przez 5 kolejnych dni. Wszystkie suki uprzednio były owariotomizowane. Wyniki bardzo dobre lub dobre wg oceny właścicieli zwierząt notowano po leczeniu u 50% suk, zadowolające u 36%. Tylko u jednego zwierzęcia po leczeniu poziom prolaktyny w plazmie krwi odbiegał od wartości prawidłowej.